

## TURINYS

|                                            |    |
|--------------------------------------------|----|
| MENDILUČIAI                                | 11 |
| Edelmira Tompson de Mendilučė              | 13 |
| Chuanas Mendilučis Tompsonas               | 24 |
| Luz Mendilučė Tompson                      | 27 |
| JUDRIEJI HEROJAI, ARBA VEIDRODŽIŲ TRAPUMAS | 35 |
| Ignasijus Subieta                          | 37 |
| Chesus Fernandesas-Gomesas                 | 43 |
| PRANAŠAI IR NEIŠPRUSĖLIAI                  | 47 |
| Mateo Agirė Bengoečeja                     | 49 |
| Silvijus Salvatikas                        | 51 |
| Luizas Fonteinas da Souza                  | 53 |
| Ernestas Peresas Masonas                   | 57 |
| PRAKEIKTIEJI POETAJ                        | 63 |
| Pedras Gonsalesas Karera                   | 65 |
| Andresas Sepeda Sepeda, žinomas kaip Pažas | 71 |
| IŠSIMOKSLINUSIOS IR KELIAUNINKĖS           | 75 |
| Irma Karasko                               | 77 |
| Daniela de Montekristo                     | 86 |
| DU VOKIEČIAI PASAULIO PAKRAŠTYJE           | 89 |
| Francas Cvikau                             | 91 |
| Vilis Šiurholcas                           | 94 |

|                                                            |     |
|------------------------------------------------------------|-----|
| VIZIJA IR MOKSLINĖ FANTASTIKA                              | 101 |
| J. M. S. Hilar                                             | 103 |
| Zachas Zodenšternas                                        | 106 |
| Gustavas Borda                                             | 110 |
| MAGAI, SAMDINIAI, NEVYKĖLIAI                               | 113 |
| Segundas Chosė Heredija                                    | 115 |
| Amadas Koutu                                               | 117 |
| Karlosas Hevija                                            | 120 |
| Haris Sibelijus                                            | 121 |
| TŪKSTANTIS MAKSO MIREBALĖ VEIDŲ                            | 127 |
| Maksas Mirebalė, dar žinomas kaip Maksas Kasimiras,        |     |
| Maksas fon Hauptmanas, Maksas Le Giulis, Žakas Artibonitas | 129 |
| ŠIAURĖS AMERIKOS POETAI                                    | 137 |
| Džimas O'Benonas                                           | 139 |
| Roris Longas                                               | 143 |
| ARIJŲ BROLIJA                                              | 149 |
| Tomas R. Merčisonas pravarde Teksasietis                   | 151 |
| Džonas Li Brukas                                           | 153 |
| FANTASTIŠKIEJI BROLIAI SKIAFINAI                           | 157 |
| Italas Skiafinas                                           | 159 |
| Ardžentinas Skiafinas pravarde Tešlius                     | 163 |
| LIŪDNAI PAGARSĖJĘS RAMIRESAS HOFMANAS                      | 179 |
| Karlosas Ramiresas Hofmanas                                | 181 |
| EPILOGAS MONSTRAMS                                         | 205 |
| ROBERTO BOLAÑO PASTABOS, DARYTOS RAŠANT                    |     |
| „NACIŲ LITERATŪRĄ AMERIKOJE“                               | 233 |

## MENDILUČIAI



1894–1993 (Buenos Airės)

Pirmąją eilėraščių knygą „Tėveliui“ ji išleido būdama penkiolikos metų ir užsitarnavo kuklią vietą milžiniškoje Buenos Airių aukštuomenės poečių galerijoje. Nuo tada ji nuolat lankydavosi Ksimenos San Diego ir Suzanos Leskano Lafinur, tų XX amžiaus pradžios lyrinės poezijos ir gero skonio diktatorių abipus La Platos upę, salonuose. Pirmieji jos eilėraščiai, kaip galima numanyti, yra apie dukters jausmus, religinius apmąstymus ir sodus. Ji koketavo su idėja tapti vienuole. Išmoko jodinėti.

1917-aisiais ji susipažino su dvidešimčia metų vyresniu galvijų augintoju ir pramonininku Sebastianu Mendilučiu. Kai po kelių mėnesių jiedu susituokė, visi liko nustebę. Pasak to meto liudininkų, Mendilučis literatūrą, o ypač poeziją, apskritai niekino, jam trūko meninio išprusimo (nors retsykais ir nueidavo į operą), o jo šnekos niekuo nesiskyrė nuo samdinių arba darbininkų. Buvo aukštas ir energingas, bet tikrai ne gražuolis. Vienintelė jo neginčytina savybė – neišsenkantys turtai.

Edelmiros Tompson draugai tvirtino, kad tai fiktyvi santuoka, nors iš tikrųjų mergina tekėjo iš meilės. Ta meilė, kurios nei ji, nei Mendilučis niekada nemokėjo paaiškinti, išliko tvirta iki pat mirties.

Santuoka, užbaigdavusi daugelio pradedančiųjų rašytojų karjerą, suteikė Edelmiros Tompson plunksnai naują polėkį. Buenos Airėse ji atidarė savo saloną, ir jis varžėsi su San Diego ir

Suzanos Leskano Lafinur salonais. Globojo jaunuosius Argentinios dailininkus: iš jų ne tik supirkinėjo kūrinius (1950 metais jos argentiniečių dailės kolekcija, kad ir ne pati vertingiausia, buvo viena gausiausių ir ekscentriškiausių visoje šalyje), bet ir kviesdavosi juos į savo rančą Asulyje, kad šie galėtų tapyti atokiau nuo miesto šurmulio ir būtų patenkinti visi jų poreikiai. Įsteigė leidyklą „Pietų žiburys“, joje išleido daugiau kaip penkiasdešimt poezijos knygų, kurių daugelis dedikuotos jai, „gerai jai gimtojo žodžio fejai“.

1921-aisiais pasirodo jos pirmoji prozos knyga „Visas mano gyvenimas“ – idiliška, netgi nuobodi autobiografija be jokių skaitytojo smalsumą žadinančių smulkmenų, su gausiais kraštovaizdžio aprašymais ir poetiniais apmąstymais, bet, priešingai nei autorė tikėjosi, Buenos Airių knygynų vitrinose ji liko nepastebėta. Nusivylusi Edelmira su dviem mažais vaikais, dviem tarnaitėmis ir daugiau nei dvidešimčia lagaminų išsiruošia į Europą.

Aplanko Lurdą ir didžiąsias katedras. Ją priima popiežius. Burlaiviu apkeliausi Egėjo jūros salas vieną pavasario vidurdienį atplaukia į Kretą. 1922-aisiais Paryžiuje išleidžia nedidelę vaikiškų eilėraščių knygelę prancūzų kalba, kitą – ispanų kalba. Paskui sugrįžta į Argentiną.

Tačiau viskas pasikeitė, ir Edelmira nebesijaučia savo šalyje kaip namie. Vienas dienraštis jos naują poezijos knygą („Europos valandos“, 1923) įvardijo banalia. Įtakingiausias nacionalinės spaudos literatūros kritikas daktaras Luisas Enrikė Belmaras išvadino Edelmirą „nebrandžia ir tingia moterimi, kuri verčiau būtų skyrusi tiek pastangų labdarai ir švietimui vargšų tautiečių, išsibarsčiusių po beribes šalies erdves“. Edelmira į tai atsako elegantiškai: pakviečia daktarą Belmarą ir kitus kritikus apsilankyti jos salone. Atvyksta tik keturi skurstantys naujienų skilčių

žurnalistai. Įžeista ir paniekinta, Edelmira su vos keliais ištikimiausiais sekėjais pasišalina į savo rančą Asulyje. Kaimo ramybėje, klausydamasi darbščių ir kuklių žmonių pašnekusių, ji rašo naują poezijos knygą ir ketina sviesti ją į veidus savo kritikams. Ilgai laukta poezijos rinktinė „Argentinės valandos“ (1925) nuo pat išleidimo dienos sukelia skandalą ir daug ginčų. Joje Edelmira atsisako kontempliatyvaus požiūrio ir pereina į puolimą. Užgaulioja kritikus, literatūros sferos moteris ir kultūrinį gyvenimą apėmusį dekadansą. Ji pasisako už grįžimą prie ištakų: kaimiškų darbų, nuolat atviros pietinės sienos. Jokių meilės vilionių, švelnių užuominų, tik pasidavimo jausmas. Edelmira nori epinės, epopėjinės literatūros, tokios, kuria nebūtų gėda apdainuoti tėvynę. Knyga buvo savotiškai sėkminga, ir Edelmira nuolankiai, vos spėjusi pasimėgauti įvertinto darbo saldumu, vėl iškeliauja į Europą. Ją lydi vaikai, tarnai ir Buenos Airių filosofas Aldas Karoconė, taip pat einantis ir asmeninio sekretoriaus pareigas.

1926 metais ji su gausia palyda keliauja po Italiją. 1927-aisiais prie jos prisijungia ir Mendilučis. 1928-aisiais Berlyne gimė jų pirmoji dukra Luz Mendilučė, tvirta, keturis su puse kilogramo sverianti mergytė. Jos krikštatėviu tapo vokiečių filosofas Haushoferis, o iškilmėse dalyvavo Argentinės ir Vokietijos inteligentijos atstovai. Tris dienas trukusios linksmybės baigėsi nedideliame miške netoli Ratenau, kur Mendilučiai Haushoferiui skyrė maestro Tito Vaskeso sukurtą ir atliktą solo partiją timpanams, tapusią to meto sensacija.

1929 metais, kai dėl pasaulinės krizės Sebastianas Mendilučis buvo priverstas grįžti į Argentiną, Edelmira ir jos vaikai supažindinami su Adolfu Hitleriu, jis paims ant rankų mažąją Luz ir pasakys: „Išties nuostabus vaikas.“ Nuotraukos prisiminimui. Būsimasis Reicho fiureris argentinietei poetei padaro milžinišką

įspūdį. Atsisveikindama padovanoja jam keletą savo knygų ir prabangų „Martino Fjero“\* leidimą – už šias dovanas Hitleris išrėžia karštą padėką ir priverčia ją čia pat vietoje improvizuoti volišką vertimą, kurį Edelmira su Karocone šiaip ne taip bendrom jėgom išstena. Hitleris patenkintas. Eilėraščiai – labai išraiškingi ir nukreipti į ateitį. Nudžiugusi Edelmira prašo fiurerio patarimo, kokia mokykla tinkamiausia jos dviem vyriausiems sūnams. Hitleris pasiūlo internatinę mokyklą Šveicarijoje, bet priduria, kad pats gyvenimas yra geriausia mokykla. Pokalbio pabaigoje ir Edelmira, ir Karoconė prisipažins tapę prisiekusiais Hitlerio šalininkais.

1930-ieji – kelionių ir nuotykių metai. Edelmira, lydima Karoconės, savo mažametės dukters (berniukai liko mokytis prestižinėje įstaigoje Berne) ir dviejų tarnaičių iš Pampos, išplaukia į kelionę Nilu, aplanko Jeruzalę (čia ją ištinka mistinė ar nervinė krizė, todėl ji tris dienas nesikeldama iš lovos praleidžia viešbučio kambaryje), Damaską, Bagdadą...

Jos galvoje knibždėte knibžda sumanymų: grįžusi į Buenos Aires planuoja įkurti naują leidyklą, kuri imtųsi leisti Europos mąstytojų ir rašytojų vertimus, svajoja studijuoti architektūrą ir projektuoti išplėstines mokyklas, kurios būtų statomos civilizacijos dar nepasiektose Argentinos teritorijose, taip pat nori įkurti motinos vardo fondą, skirtą meninių gebėjimų turinčioms merginoms iš neturtingų šeimų. Pamažu jos vaizduotėje pavidalą pradeda įgauti nauja knyga.

1931 metais grįžusi į Buenos Aires ji imasi įgyvendinti savo sumanymus. Įsteigia žurnalą „Šiuolaikinė Argentina“, jam

\* XIX a. argentiniečių nacionalinis epas (*Martín Fierro*), kurio autorius José Hernándezas.

vadovauja Karoconė ir jis publikuos ne tik naujausius poezijos bei prozos kūrinius, bet ir politinius straipsnius, filosofines esė, kino filmų recenzijas ir visuomenines naujienas. Žurnalo pasirodymas sutapo su jos knygos „Naujoji versmė“ išleidimu, tad „Šiuolaikinė Argentina“ jai skirs pusę savo numerio. Knygoje „Naujoji versmė“, parašytoje pusiau kaip kelionių kronikos ir filosofiniai memuarai, apmąstomas šiuolaikinis pasaulis, Europos ir Amerikos žemynų likimas, sykiu numatant ir perspėjant apie krikščioniškajai civilizacijai kylančią komunizmo grėsmę.

Vėlesni metai kupini naujų knygų, naujų pažinčių, naujų kelionių (Edelmira apkelejo Argentinos šiaurinę dalį ir raita ant arklio kirto Bolivijos sieną), naujų leidybos patirčių bei naujų meninių išgyvenimų, kurie paskatino ją parašyti operos libretą („Ana, išganyta valstietė“; premjera įvyko 1935 metais Kolumbo teatre ir sulaukė ne tik prieštaringų nuomonių, bet ir žodinių bei fizinių konfrontacijų), nutapyti Buenos Airių provincijos peizažų seriją ir bendradarbiauti statant tris Urugvajaus dramaturgo Venceslao Haselio pjeses.

1940 metais miršta Sebastianas Mendilučis, o karas sukleido jai nukeliauti į Europą, kaip būtų norėjusi. Kone pakvaišusi iš sielvarto, ji parašo nekrologą ir dviejų skilčių puslapyje jį išspausdina pagrindiniai šalies laikraščiai. Po nekrologu pasirašo: Edelmira, Mendilučio našlė. Tekstas neabejotinai byloja apie ją ištikusį psichologinį sukrėtimą. Tai tik pakursto didžiosios dalies Argentinos inteligentijos pašaipas, patyčias bei panieką.

Ji vėl ieško prieglobsčio savo ranchoje Asulyje, kur vienintelė draugija yra jaunylė duktė, jos ištikimasis Karoconė ir jaunasis dailininkas Atilijus Frančetis. Rytais Edelmira rašo arba tapo. Po pietų ilgai vaikštinėja vienuoje arba valandų valandas skaito. Šių skaitinių ir akivaizdaus pašaukimo kurti interjerus

rezultatas – geriausias jos kūrinys „Edgaro Po kambarys“ (1944): tapęs *nouveau roman* ir daugelio vėlesnių avangardo krypčių preliudija, jis užtikrina Mendilučio našlei vietą po Argentinos ir Lotynų Amerikos literatūros saule. O istorija tokia. Edelmira perskaito Edgaro Allano Poe „Interjero filosofiją“. Esė ją sužavi, ji atranda savyje Poe gimininę dekoravimo dvasią ir ilgai aptarinėja šią temą su Karocone ir Atilijumi Frančečiu. Frančėtis nutapo paveikslą, ištikimai laikydamasis Poe nurodymų: pailga maždaug trisdešimtys pėdų ilgio ir dvidešimt penkių pėdų pločio (viena pėda lygi maždaug dvidešimt aštuoniems centimetrams) patalpa su durimis ir dviem langais priešingoje pusėje. Frančėtis itin tiksliai atkuria baldus, tapetus ir užuolaidas. Tačiau Edelmirai, nusprendusiai atkurti Poe aprašytąjį kambarį, to nepakanka. Netrukus ji išsiuntinėja savo agentus (antikvarus, baldų gamintojus ir dailides) ieškoti esė aprašytų daiktų. Štai paieškų rezultatai, nors įvykdyti tik pusiau:

- Langai – platūs, iki pat žemės, įstatyti giliose nišose.
- Langų stiklai purpuro spalvos.
- Rausvai rudos spalvos rėmai, grubesni už įprastus.
- Vidinėje nišos pusėje vietoj užuolaidų – veidrodinis sidabru atautas audinys, pritaikytas prie lango formos, laisvai krentantis smulkiais klostėmis.
- Už nišos matyti prabangios purpurinės šilko užuolaidos su tviskančiu auksiniu tinkleliu ir papuoštos sidabru atautu audiniu, kaip išorės užuolaidos.
- Užuolaidų klostės kyšo iš po plataus auksinio karnizo, einančio per visą kambarį ties sienų ir lubų sandūros linija.
- Užuolaida atitraukiama arba užtraukiama plačia auksine virve, kuri lengvai ją prilaiko ir užsibaigia paprastu mazgu; jokių smeigtukų ar kitų panašių įtaisų nesimato.

– Užulaidų ir jų apvadų spalvos, tai yra purpurinė ir auksinė, gausiai naudojamos visur, kad pabrėžtų kambario *charakterį*.

– Saksonijoje austas kilimas – pusės colio storio, jo fonas taip pat purpurinis, tik paryškintas auksine virvele (panašia kaip užulaidų), kuri vos išsiskiria fone ir sudaro keletą trumpų, netaisyklingų, tarpusavyje susikertančių kreivių.

– Sienos išklijuotos sidabriškai pilkšvo atspalvio atlasiniu popieriumi su smulkiais arabeskų raštais, vyrauja purpurinis atspalvis, tačiau švelnesnio tono.

– Daugybė paveikslų. Daugiausia įsivaizduojamo stiliaus peizažai, pavyzdžiui, Stanfildo fėjų grotos arba melancholiškasis Čapmano ežeras. Tačiau esama trijų ar keturių nežemiško grožio moterų galvų; tai Thomo Sully stiliaus portretai. Visi paveikslai šiltų, bet niūrių atspalvių.

– Jokio mažo formato. Maži paveikslai kambarį pernelyg „išmargina“, o tai daugelio gražių, bet stipriai retušuotų meno kūrinių trūkumas.

– Rėmai platūs, bet negilūs; gausiai raižyti, bet nėra matiniai ar poliruoti.

– Paveikslai ne kabo ant virvių, o tinkamai pritvirtinti prie sienų.

– Nelabai didelis, beveik apvalus veidrodis pakabintas taip, kad jame neatsispindėtų niekas iš sėdinčiųjų.

– Sėdimos vietos – tai dvi didelės rausvės ir purpurinės spalvos šilku apmuštos sofas su auksaspalvėmis gėlėmis ir du lengvi prabangaus Brazilijos rožmedžio krėslai.

– Iš tos pačios medienos ir fortepijonas, atviras ir be dangčio.

– Šalia sofas stovi aštuonkampis nuostabiausio marmuro stalas, inkrustuotas auksu. Stalas niekuo neužtiestas.

– Šiek tiek užapvalintuose kambario kampuose – keturios didelės nuostabios Sevro vazos, kuriose puikuojasi gausybė gražių ir spindinčių gėlių.

– Prie vieno iš fotelių (to, kuriame miega Poe draugas, šio idealaus kambario šeimininkas) pastatytas aukštas kandelabras su senovine lempa, pripilta kvepiančio aliejaus.

– Keliose lengvose ir grakščiose paauksuotos lentynose, kabančiose ant margaspalvių šilko virvelių su auksiniais kutaais, stovi du ar trys šimtai nuostabiai įrištų tomų.

– Daugiau nėra jokių kitų baldų, išskyrus Argand'o lempą su purpuriniu permatomo stiklo gaubtu, ant plonos auksinės grandinės kybančią nuo aukštų skliautuotų lubų ir skleidžiančią ramią magišką šviesą.

Argand'o lempą nebuvo labai sunku įsigyti. Nebuvo sunku įsigyti ir užuolaidas, kilimą ar fotelius. Iš kilo sunkumų su tapetais, bet Mendilučio našlė išsprendė tai, užsakiusi fabrikui sukurti specialiai Frančečio sukurtą modelį. Stanfildo ar Čapmano paveikslų rasti buvo labai sudėtinga, tačiau jos bičiulis dailininkas su Arturu Velasku, perspektyviu jaunu dailininku, nutapė drobes ir jos galiausiai patenkino Edelmiros lūkesčius. Fortepijonas iš Brazilijos rožmedžio taip pat kėlė tam tikrų rūpesčių, tačiau galiausiai pavyko išspręsti ir juos.

Kai kambarys buvo apstatytas, Edelmira nusprendė, kad atėjo laikas rašyti. Pirmoje „Edgaro Po kambario“ dalyje pateikiamas išsamus kambario aprašymas. Antra dalis – tikras skoningo interjero kūrimo brevijorius, kurio atspirties tašku pasirinktos kai kurios Poe nuostatos. Trečia dalis – paties kambario statymas Asulio rančos sodo pievoje. Ketvirtą dalį sudaro ilgas baldų paieškų aprašymas. Penkta dalis – vėlgi aprašymas atkurtojo kambario, panašaus į tą, kurį aprašė Poe, tačiau ypač pabrėžiant

šviesą, purpurinę spalvą, kai kurių baldų kilmę bei jų išsilaikymą ir paveikslų kokybę (visa tai Edelmira aprašo paeiliui, neslėpdama nuo skaitytojo nė vienos smulkmenos). Šešta, paskutinė ir bene trumpiausia dalis – tai Poe draugo, snaudžiančio žmogaus, portretas. Kai kurie galbūt pernelyg išvalgūs kritikai mėgino jame įžiūrėti neseniai mirusį Sebastianą Mendilučį.

Kūrinys pasirodė be didelių fanfarų. Tačiau šį kartą Edelmira buvo tokia tikra tuo, ką parašiusi, kad į šį atsainumą tik ranka numojo.

1945–1946 metais, anot priešų, ji nuolatos lankosi apleistuose paplūdimiuose ir slaptose įlankėlėse, kur pasitinka nelegalius atvykėlius, Argentiną pasiekusius išlikusiais admirolo Dönitzo flotilės povandeniniais laivais. Taip pat sklando kalbos, kad būtent jos lėšomis atsirado žurnalas „Ketvirtasis Argentinos reichas“, o vėliau – ir to paties pavadinimo leidykla.

1947 metais pasirodė antras, pataisytas ir papildytas, „Edgaro Po kambario“ leidimas. Šį kartą buvo pridėta Frančečio paveikslo reprodukcija: kambarys, žvelgiant nuo durų pusės. Miegančiojo veido galima matyti tik pusę. Tai iš tiesų galėjo būti Sebastianas Mendilučis, o gal šiaip stambus vyras.

1948 metais, neišsižadėdama „Šiuolaikinės Argentinos“, įkuria naują žurnalą „Gimtieji žodžiai“ ir jo leidybą patiki savo vaikams Chuanui ir Luz. Netrukus po to išvyksta į Europą ir sugrįš tik 1955-aisiais. Šios ilgos tremties priežastimi įvardijamas jos nesutaikomas priešiškus Evai Peron. Tačiau Evita ir Edelmira kartu pasirodo daugelyje to laiko nuotraukų: kokteilių vakarėliuose, priėmimuose, gimtadienių šventėse, teatro premjerose ar sporto varžybose. Evita tikriausiai niekada neperskaitė nė dešimt „Edgaro Po kambario“ puslapių, o Edelmira neabejotinai nepritarė pirmosios ponios socialinei kilmei, tačiau yra

dokumentų ir trečiųjų asmenų laiškų, liudijančių, kad abi buvo įsitraukusios į bendras veiklas, pavyzdžiui, kuriant milžinišką šiuolaikinio Argentinos meno muziejų (kurį suprojektavo Edelmira ir jaunas architektas Hugas Bosis), siūlantį apgyvendinimą ir pilną maitinimą, o tai iki tol buvo nematytas dalykas jokia me pasaulio muziejų komplekse, – taip siekta palengvinti jaunų ir vyresnių šiuolaikinės tapybos atstovų kūrybą bei kasdienybę, kartu padėti išvengti jų emigracijos į Paryžių ar Niujorką. Taip pat kalbama, kad jiedu parašė filmo scenarijaus juodrašį apie naivaus jauno donžuano gyvenimą ir negandas, jame turėjo vaidinti Hugo del Carrilis, tačiau juodraštis, kaip ir daugelis kitų dalykų, pasimetė.

Kai 1955 metais Edelmira sugrįžo į Argentina, kylančia literatūros žvaigžde to meto Buenos Airėse buvo jos duktė Luz Mendilučė.

Edelmira išleis dar vos kelias knygas. Pirma jos pilna „Poezijos rinktinė“ pasirodys 1962-aisiais, antroji – 1979-aisiais. Atsiminimų knyga „Šimtmetis, kuriame aš gyvenau“ (1968), parašyta bendradarbiaujant su ištikimuoju Karocone, labai trumpų apsakymų rinkinys „Europos bažnyčios ir kapinės“ (1972), kuriame atsiskleidžia jos stebėtinai sveikas protas, ir niekur neskelbtų jaunystės eilėraščių rinkinys „Įkarštis“ (1985) – tiek jos kūrybos iš viso išleista paskutiniais metais.

Tačiau jos, kaip meno ir naujų talentų rėmėjos, veikla ilginiui nesumenko. Daugybė knygų gali pasigirti našlės Mendilučės prologu, epilogu ar pratarme, o kur dar pirmieji leidimai, jos finansuoti iš savo kišenės. Iš pirmųjų verta paminėti Chulijano Riko Anajos romaną „Susenusios ir jaunos širdys“, 1978-aisiais sukėlusį nemažai diskusijų tiek Argentinoje, tiek užsienyje, bei Karolos Leivos eilėraščių rinkinį „Nematomi garbintojai“.

kuriuo siekta užbaigti tam tikruose Argentinos sluoksniuose nuo Antrojo siurrealizmo manifesto laikų besitęsusias nevaisingas diskusijas apie poeziją. Iš antrųjų neįmanoma nepaminėti šiek tiek pagražintų memuarų apie Folklandų salų karą „Vaikėzai iš Argentinos uosto“ – su šia knyga į literatūros pasaulį įsiveržė buvęs kareivis Chorchė Estebanas Petrovičius, bei jaunųjų poetų, kilusių iš gerų šeimų, eilėraščių rinktinės „Ietys ir vėjas“, kuri kėlė estetinį tikslą vengti kakofonijos, tarmiškų žodžių ar kasdienių keiksmazodžių, kuriai prologą parašė Chuanas Mendilučis ir kuri netikėtai tapo bestseleriu.

Paskutinius gyvenimo metus ji praleido Asulio rančioje, užsidariusi Poe kambarielyje, ten snūduriuodama ir svajodama apie praeitį, arba erdvioje didžiojo namo terasoje, skaitydama arba stebėdama kraštovaizdį. Ji iki pat pabaigos išsaugojo šviesų protą („įsiūtį“, kaip sakydavo pati).